

ВИКОРИСТАННЯ АРТТЕРАПЕВТИЧНИХ ТЕХНІК, ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Копитко Ірина

здобувачка вищої освіти
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, Україна

*Науковий керівник: Хворова Ганна
кандидат психологічних наук, доцент*

Розвиток мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями є складним і довготривалим процесом. У дітей з порушеннями інтелектуального розвитку мовлення має уповільнений і специфічний характер, що зумовлює труднощі у формуванні звукової, лексичної, граматичної та комунікативної сторін. Спостерігаються помітні порушення артикуляції, недостатній словниковий запас, труднощі в розумінні зверненого мовлення та побудові зв'язних висловлювань. Такі мовленнєві порушення негативно впливають на навчання, соціалізацію та розвиток особистості. Водночас, існує потреба у створенні ефективних логопедичних програм і педагогічних умов для корекції мовленнєвих порушень. Врахування психофізіологічних особливостей цієї категорії дітей є необхідною умовою для побудови результативного корекційного процесу.

У цьому контексті особливо актуальним є пошук ефективних, доступних та емоційно привабливих методів, які б сприяли активізації мовлення. Одним із таких підходів є арттерапія, яка дозволяє інтегрувати емоційний, когнітивний і мовленнєвий розвиток дитини.

Це напрям психологічної допомоги, який через художні засоби допомагає дитині виражати свої емоції, знижує рівень тривожності, сприяє розвитку навичок саморегуляції та покращує комунікацію.

Ізотерапія стимулює мовленнєві зони через дрібну моторику; пісочна терапія розвиває тактильні відчуття, що викликає бажання коментувати свої дії; казкотерапія розвиває розуміння мови, що дає можливість вчитися будувати висловлювання; музикотерапія покращує інтонаційну сторону мовлення; кольоротерапія покращує емоційний стан, що знімає тривожність та викликає бажання спілкуватися.

Проблема використання арттерапевтичних технологій у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами розглядається у працях вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема, дослідження О. Безпалько, В. Тарасун, Н. Савенкової, Л. Стахової, Ю. Шаповалової свідчать про значний потенціал арттерапії у розвитку особистості дитини.

Маргарет Наумберг вважала, що через образотворчу діяльність дитина виражає внутрішній досвід, що стимулює мовлення; Едіт Крамер, розглядала мистецтво як засіб розвитку «Я» дитини, що саме творчість допомагає формувати внутрішній діалог який переходить у зовнішнє мовлення; Олександр Запорожець вважав, що мовлення розвивається в емоційно насиченій діяльності, що є сильним стимулом мовленнєвої активності; Лев Виготський наголошував, що мовлення формується через знаково-символічну діяльність як опосередкований метода розвитку мовлення; Тетяна Сак, яка в свою чергу зазначила, що арттерапевтичні техніки покращують словниковий запас та зв'язне мовлення.

Особливу увагу приділено дослідженням, які доводять позитивний вплив арттерапевтичних методик на розвиток мовлення, зокрема зв'язного та діалогічного. Встановлено, що включення творчої діяльності у корекційний процес значно підвищує його ефективність.

Арттерапія – це метод психолого-педагогічного впливу, який базується на використанні різних видів мистецтва з метою гармонізації психічного стану та розвитку особистості. Її ефективність у розвитку мовлення пояснюється кількома ключовими механізмами:

Активізація емоційної сфери – позитивні емоції сприяють зниженню внутрішніх бар'єрів у спілкуванні.

Сенсорна стимуляція – задіяння різних аналізаторів активізує мовленнєві центри.

Розвиток моторики – дрібна моторика безпосередньо пов'язана з розвитком мовлення.

Стимуляція уяви та мислення – створює основу для формування висловлювань.

Таким чином, арттерапія виступає як комплексний засіб впливу на мовленнєву діяльність.

Ефективність використання арттерапевтичних технік залежить від дотримання певних умов:

- систематичності та послідовності роботи;
- поєднання творчої діяльності з мовленнєвими вправами;
- стимулювання вербалізації (опис, пояснення, діалог);
- врахування індивідуальних особливостей дітей;
- створення емоційно безпечного середовища;
- взаємодії фахівців (психолог, логопед, педагог).

Важливим є також залучення батьків до процесу розвитку мовлення через використання арттерапевтичних вправ у домашніх умовах.

Практика показує, що системне використання арттерапії сприяє:

- підвищенню мовленнєвої активності;
- збагаченню словникового запасу;
- розвитку граматичної будови мовлення;
- формуванню комунікативної компетентності.

Отже, арттерапія виступає ефективним засобом розвитку мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями, оскільки забезпечує інтеграцію емоційної, когнітивної, та комунікативної сфер. Через залучення до творчої діяльності активізується мовленнєва ініціатива, розширюється словниковий запас та формується зв'язне мовлення.

Список літератури:

1. Бабяк О. О. Теоретичні основи розвитку емоційного інтелекту у школярів з порушеннями інтелектуального розвитку. Психологія та соціальна робота. 2021. Вип. 1 (53). С. 9–25
2. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка. – К.: Центр учбової літератури, 2019.
3. Березка С. В. Арт-терапевтичні методи у роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями // Психологічний журнал. – 2021.
4. Савенкова Н. В., Стахова Л. В. Розвиток мовлення дітей засобами арт-терапії // Науковий вісник. – 2020.
5. Тарасун В. В. Логопедія: теорія і практика. – К.: Освіта, 2018.
6. Комратова Л. Г. Корекційна педагогіка. – Харків: Ранок, 2017.
7. Шаповалова Ю. М. Арттерапія в роботі з дітьми з ООП. – К.: Педагогічна думка, 2022.
8. Хіля А. М. Арт-терапевтичні технології // Освіта і розвиток. – 2023.
9. Маляренко Т. В. Психологічна корекція дітей. – К.: Генеза, 2019.